

Перикалипсисът на Йоахим Ферзенгелд

• Станислав Лем •

• преведе Иван Попов •

Joachim Fersengeld
"PERYCALYPSIS"

(Editions de minuit - Paris)

Йоахим Ферзенгелд е немец, написал своя "Перикалипсис" на холандски - език, който фактически не знае (както сам признава в предговора) - и издал го във Франция, славеща се с отвратителните си коректури. Авторът на тези редове, изобщо казано, също не знае холандски, но като се запозна със заглавието на книгата, английския предговор и малобройните разбираеми изрази в текста, стигна до извода, че на един рецензент повече не му и трябва.

Йоахим Ферзенгелд не желае да бъде интелектуалец в епохата, когато всеки е способен да стане такъв. Не желае също да се смята за литератор; висококачественото творчество е възможно там, където е налице съпротивление на материала или на хората, към които то е адресирано. Но тъй като след смъртта на религиозните и цензурни забрани може да се говори всичко, тоест каквото ни падне, а с изчезването на внимателните, с усет към словото читатели можем да крещим каквото си искаме на когото си искаме, литературата заедно с всичките си хуманитарни издънки е труп, чието прогресиращо

разложение близките упорито крият. Значи, трябва да се търсят нови сфери за творчество, такива, в които да присъства съпротивление, гарантиращо заплахата и риск, а с това - значимост и отговорност.

Такава област, такава дейност днес може да бъде само пророкуването. Но тъй като е известно, че то е невъзможно, пророкът, тоест онзи, който знае предварително, че няма да бъде нито изслушан, нито разпознат, нито признат, е длъжен априори да приеме позата на нямо мълчание. А няма е не само този, който мълчи, но и онзи, който, бидейки немец, се обръща към французите на холандски след английско въведение. И затова Ферзенгелд постъпва в съответствие със собствените си принципи. Нашата могъща цивилизация, казва той, се стреми да произвежда колкото може по-нетрайни продукти в колкото може по-трайни опаковки. Нетрайният продукт трябва скоро да бъде заменен с нов, което облекчава продажбата, а дълготрайността на опаковките затруднява премахването им, което способства за по-нататъшното развитие на техниката и организацията. Защото ако със серийните евтини купувачът се справя и сам, то за изстребване на опаковките са необходими специални програми

за борба със замърсяването, асенизатори, координиране на усилията, планиране, пречиствателни комбинати и т.н. По-рано е можело да се разчита, че потоците от боклук ще се задържат на приемливо равнище благодарение на природните стихии като: дъжд, бури, наводнения и земетресения. Сега същите тези сили, които някога отмиваха и разнасяха боклука, сами са се превърнали в отпадъци на цивилизацията: реките ни тровят, въздухът ни изгаря очите и белите дробове, ветровете ни посипват главите с промишлена пепел, а с пластмасовите опаковки, поради тяхната еластичност, не могат да се справят дори земетресенията. Нормален ландшафт днес е бунището, в което природните резервати са само редки изключения. На фона на пейзажа от опаковки, смъкнати от продуктите, оживено сноват тълпи от хора, заети с консумиране на разопакованото, а също с последния натурален продукт, какъвто още остава секът. Но той също е снабден с куп обвивки и етикети - та нали роклите, зрелищата, пудрата, червилото не са нищо друго освен рекламна опаковка. По тази причина цивилизацията е достойна за възхищение само в отделни свои фрагменти, също както е достойна за възхищение точната работа на сърцето, бъбреците, черния и белия дроб, дори ако дейността на тялото, съставено от тези части, няма никакъв смисъл - ако то е тяло на луд.

Същото, провъзгласява пророкът, се наблюдава в сферата на духовните блага: чудовищната машина на цивилиза-

цията на пълни обороти наводнява библиотеки, книжарниците, будките за вестници и телевизионните екрани с грамаден поток, само числената сила на който носи сериозна загуба. Ако в Сахара са разхвърляни четиридесет пещчинки, от чието откриване зависи спасението на света, то ние няма да ги намерим също както няма да намерим четиридесет спасителни съчинения, отдавна вече написани, но потънали в планините от хартия. А те несъмнено са написани - това ни гарантира статистиката на умствения труд, изложена от Йоахим Ферзенгелд на холандски и с математически символи (статистика, която рецензентът приема на вяра, тъй като не знае нито холандски, нито математически език). И така, преди да напоим душите си с откровения, ние ще ги удавим в боклук, тъй като той е четири милиарда пъти повече. Впрочем вече сме ги удавили. Пророчеството вече се е сбъднало, но във всеобщото бързане това е останало незабелязано. Излиза, че пророчеството е всъщност ретророчество, и затова се нарича Перикалипсис, а не Апокалипсис. Победния му ход откриваме по знаменията: пресищане, опошляване и затъпяване на духа, а също така акселерация, инфлация и мастурбация. Духовната мастурбация - това е удовлетворение от *обещания* вместо от тяхното изпълнение; първо ни е онанизираща до изтощение рекламата (изродена форма на Откровение, която единствена е по силата на стоковата мисъл - за разлика от персоналната), а после ръкоблудството - като творчески

метод - обхвана всички останали изкуства. И всичко това е защото в спасителната сила на Стоката не може да се вярва така ревностно, както в силата на Господ Бог.

Съразмерният ръст на талантите, тяхното бавно естествено съзряване, старателното им поддържане и естественият отбор в кръга на задълбочените и тънки ценители - всичко това са неща от миналото, които не можем да върнем. Последният все още действащ дразнител е мощният рев; колкото повече хора обаче крещат, използвайки все по-мощни усилватели, толкова по-бързо ще се спукат тъпанчетата, преди духът да постигне каквото и да било. Имената на отминалите гении, все по-често призовавани всуе, са се превърнали в празен звук; и така, Мене Tekel Fages - ако не се вслушаме в предписанията на Йоахим Ферзенгелд и не учредим Humanity Salvation Foundation, Фонд за Спасение на Човечеството с капитал от шестнадесет милиарда в злато и годишен доход от четири процента. Със средствата от този фонд трябва да се заплаща на всички творци - изобретатели, учени, инженери, художници, писатели, поети, драматурзи, философи и проектантите - по следната система. Този, който НИЩО не съчинява, не проектира, не пише, не патентова и въобще не предлага, ще получава пожизнена стипендия в размер на 36 000 долара ежегодно. Онзи, който се занимава с нещо такова, ще получава съответно ПО-МАЛКО.

"Перикалипсисът" съдържа пълен

комплект таблици с ценоразпис за всички форми на творчество. Едно изобретение или две книги, издадени в течение на една година, не носят нито грош; при три произведения вече трябва да плаща авторът. В такива условия само истинските алтруисти, само духовни аскети, обичащи ближните си, а не себе си, ще се решават да творят. Ще се прекрати производството на боклук за продажба, за което Йоахим Ферзенгелд знае от собствен опит: нали той със собствени средства - на загуба! - е издал своя "Перикалипсис". Така че пълната нерентабилност съвсем не означава тотална ликвидация на всяко творчество.

Егоизмът обаче се проявява не само като любов към Мамона, но и като жажда за слава: за да бъде задушена тя в зародиш, Програмата за Спасение въвежда пълна анонимност на творците. За да се възпрепятства наплива на бездарни кандидати за стипендия, фондът, с помощта на съответните органи, ще ги оценява. При това научната или художествена стойност на предлаганите идеи няма никакво значение. Важно е само дали даденият проект има стокова ценност, тоест става ли той за продажба. Ако става, то незабавно се присъжда стипендия. За нелегално творчество се предвиждат наказания и глоби, налагани по съдебен път чрез апарата на Спасителния Надзор; въвежда се също така нов полицейски отдел, а именно - Слепанти (Следящ Патрул на Антитворчество). Съгласно новия наказателен кодекс нелегалното съчиняване, разпространение, укриване и дори

обясняване с жестове на някакъв творчески продукт с цел печалба или слава се наказва с изолация, принудителен труд, а в случай на рецидив - затвор при строг режим с твърди нарове и бичуване на всяка годишнина от престъплението. За контрабандно разпространение в обществото на идеи, чието пагубно влияние е сравнимо с това на автомобилизма, кинематографията, телевизията и т.н., се налагат сурови наказания чак до най-тежкото - приковаване към позорния стълб и пожизнена принудителна употреба на собственото изобретение. Наказуеми са също опитите за подобни действия, а за предумишлените случаи се предвижда неизтриваемо клеймо "Враг на Човека", поставяно на челото. Безкористната графомания (наречена Творческа Нимфомания) не подлежи на наказание, но все пак лицата, страдащи от този недъг, като опасни за обществото се изолират в специални заведения, като хуманно им се предоставя достатъчно мастило и хартия.

Разбира се, световната култура нищо няма да загуби от тази регламентация, дори напротив, ще преживее разцвет. Човечеството отново ще се обърне към съкровищата на миналото - нали съществуващите днес картини, скулптури, драми, романи, машини, апарати ще стигнат за много векове. Освен това на всеки ще е позволено да извършва така наречените епохални открития - стига да си трае.

След като урегулира всичко по най-

добрия начин, тоест спасява човечеството, Йоахим Ферзенгелд преминава към последния проблем: какво да правим с ВЕЧЕ съществуващото кошмарно изобилие? Като човек с необикновено гражданско мъжество Ферзенгелд заявява: всичко, създадено през ХХ век, дори да съдържа в себе си брилянти на мисълта, в общия баланс няма никаква ценност, тъй като в океана от боклук тези брилянти са неоткриваеми. Затова той предлага да се унищожи вкупом всичко, създадено през този век - филми, илюстрирани списания, пощенски картички, партитури, книги, научни трудове, вестници - считайки този акт за добросъвестно изчистване на авгиевите обори, при пълен баланс на приходите и разходите в счетоводните книги на историята. (Между другото, на унищожаване ще подлежат и данните за атомната енергия, което ще ликвидира заплахата от ядрен апокалипсис.) Йоахим Ферзенгелд подчертава, че отвратителността на изгарянията на книги и дори цели библиотеки му е добре известна. Но известните от историята актове на аутодафе, например в третия райх, са отвратителни поради реакционната им насоченост. Всичко зависи от позициите, от които се извършва изгарянето. И така, той предлага благодетелно, прогресивно, спасително аутодафе, а тъй като Йоахим Ферзенгелд е пророк, последователен във всичко и докрай, в заключителните си думи той предписва: най-напред да се разкъса и изгори неговото собствено пророчество!